

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน การผลิตสินค้าและบริการของผู้ประกอบการธุรกิจมีการแข่งขันและพัฒนากระบวนการผลิตเพื่อให้ได้สินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด เพื่อให้มีส่วนแบ่งทางการตลาดสำหรับธุรกิจต่อไป ในอดีต ผู้ประกอบการธุรกิจยังใช้เทคโนโลยีที่ไม่สูงมากในการผลิตสินค้าและบริการ ผู้ซื้อสินค้าและบริการจึงตรวจสอบคุณภาพสินค้าได้ไม่ยากว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องและสามารถใช้งานได้ตามที่ได้มีการโฆษณาไว้หรือไม่ เรียกว่าหลักการ “ผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor)” โดยมีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่ว่า หากผู้ซื้อได้ใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบความชำรุดบกพร่องในสินค้านั้นก็จะพบว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องหรือไม่ หรือสินค้านั้นใช้งานได้ตามคุณสมบัติที่มีอยู่หรือไม่ ต่อมาสังคมมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีในระดับที่สูงขึ้น ทำให้สินค้าและบริการมีคุณภาพที่สูงขึ้นตามไปด้วย เมื่อตัวสินค้าและบริการมีความซับซ้อนของเทคโนโลยีในการผลิตมากขึ้น จึงเกิดหลัก “ผู้ขายต้องระวัง (Caveat Venditor)” โดยผู้ขายมีหน้าที่ต้องตรวจสอบคุณภาพสินค้าที่นำมาจำหน่ายในตลาดว่ามีคุณภาพ คุณสมบัติที่ดีและเหมาะสมกับประโยชน์ที่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคจะได้นำสินค้านั้นไปใช้หรือไม่ โดยหลักดังกล่าวปรากฏอยู่ในกฎหมายฝรั่งเศส ซึ่งผู้ขายมีหน้าที่ในการให้ประกันโดยปริยายว่าทรัพย์สินที่ขายสามารถใช้งานได้จริง เรียกหลักนี้ว่า การให้ประกันโดยชัดแจ้งหรือปริยาย (Express or Implied Warranty)¹ แต่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ขายที่มีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังในการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพดีแล้ว ผู้ซื้อก็มีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบคุณภาพสินค้าที่ซื้อเช่นเดียวกัน มิฉะนั้นผู้ขายอาจหลุดพ้นจากความรับผิดชอบได้ เมื่อสินค้าและบริการจะต้องไม่ปรากฏความบกพร่อง (Defective) และมีมาตรฐานเพียงพอแก่การใช้งานหรือให้บริการ

¹ จาก คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ (น. 223), โดย วิษณุ เครืองาม, 2542, กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ. ลิขสิทธิ์ 2542 โดยสำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.

เรียกสิทธินี้ว่า “สิทธิในสินค้าหรือบริการที่ได้มาตรฐาน (Right to Standard Goods and Services)”² ดังนั้น เมื่อเกิดความเสียหายจากการใช้สินค้าหรือบริการ ผู้เสียหายแต่ละคนย่อมมีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยการฟ้องคดีต่อศาลเป็นคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน

การให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคของประเทศไทยได้มีการวางหลักกฎหมายเพื่อให้ ความคุ้มครองผู้บริโภคไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เช่น มาตรา 43 วางหลักว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการ หรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรี อย่างเป็นธรรม การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมายเฉพาะ ซึ่งหนึ่งในข้อยกเว้นนั้น คือ การคุ้มครองผู้บริโภค มาตรา 61 วางหลักว่า สิทธิของ บุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นจริง และมีสิทธิร้องเรียน เพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค และให้มีการจัดตั้งองค์การเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ทำหน้าที่ให้ ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและ กฎ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและ รายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนี้ มาตรา 84 (5) กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ โดยกำกับให้การประกอบกิจการมีการ แข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดตัดตอนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และ คุ้มครองผู้บริโภค จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับเรื่อง การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอย่างมากจึงได้นำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ประเทศไทยมีกฎหมายที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติทางน้ำนม พ.ศ. 2470³ และในปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครอง ผู้บริโภคโดยตรง ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณา คดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายพิเศษอื่นที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภค อีกจำนวนมาก เช่น พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติ สาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เป็นต้น

² จาก *กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค* (น. 20), โดย ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์, 2543, กรุงเทพฯ: วิทยุชน. ลิขสิทธิ์ 2543 โดยสำนักพิมพ์วิทยุชน.

³ (ร่าง) *แผนแม่บทการคุ้มครองผู้บริโภคแห่งชาติ ฉบับที่ 1* (พ.ศ. 2556 – 2560) (น. 8), สืบค้น 12 พฤษภาคม 2556, จาก http://www.ocpb.go.th/download/pdf/pdf_9/022.pdf

เมื่อพิจารณากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยพบว่า มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคทั้งตัวสินค้าและบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ โดยให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณา ฉลาก และสัญญา นอกจากนี้ยังให้ความคุ้มครองไปถึงสินค้าที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้าดังกล่าวและประสงค์จะฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน การนำสืบในชั้นพิจารณาของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกระทำไม่ได้โดยยาก เนื่องจากการเข้าถึงแหล่งข้อมูลในการผลิตเพื่อพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าและบริการดังกล่าวเป็นอุปสรรคสำคัญในการพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจเพราะการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต การดำเนินการพิสูจน์ตามหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้้นั้นนำสืบ” ตามมาตรา 84/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่ภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof) ตกอยู่กับฝ่ายผู้ฟ้องคดี คือ ผู้บริโภค จึงเป็นข้อจำกัดต่อการนำสืบของผู้บริโภค ดังนั้น ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงได้กำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม ซึ่งเป็นลักษณะของความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) โดยความเสียหายดังกล่าวไม่ต้องการความผิด (Liability without Fault) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้กำหนดวิธีพิจารณาในคดีผู้บริโภคไว้เป็นการเฉพาะแตกต่างหากจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วยเหตุผลที่ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบและกระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายใช้เวลานานและสร้างความยุ่งยากให้กับผู้บริโภค พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจึงมีวัตถุประสงค์ให้การดำเนินคดีผู้บริโภคในชั้นศาลเสร็จไปด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้บริโภค และส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ปราศจากข้อบกพร่องมากยิ่งขึ้น

กรณีที่ผู้บริโภคหลายรายได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือบริการเดียวกันและต้องการฟ้องเพื่อเรียกค่าเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจนั้นสามารถใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการดำเนินคดีผู้บริโภคได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากของประเทศสหรัฐอเมริกา ตาม Rule 23 ของ Federal Rules of Civil Procedure พบว่ามีแนวคิดการดำเนินคดีเพื่ออำนวยความสะดวกอีกลักษณะหนึ่ง คือ การดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือ Class Action ที่กำหนดขึ้นเป็นแนวทาง

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากอันเนื่องมาจากการกระทำอย่างเดียวกัน โดยมีหลักการพื้นฐานในการให้ผู้เสียหายคนหนึ่งมีอำนาจดำเนินคดีแพ่งเพื่อรักษาสิทธิของตนและทำหน้าที่ดำเนินคดีเพื่อผู้เสียหายทุกคนที่ได้รับความเสียหายจากมูลเหตุหรือสถานการณ์เดียวกัน (Similar Situation) โดยที่ไม่ต้องได้รับมอบอำนาจจากผู้เสียหายอื่นให้ดำเนินคดีแทน และผลของคำพิพากษาจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นจะมีผลผูกพันไปถึงสมาชิกกลุ่ม (Class Member) ที่เป็นผู้เสียหายจากสถานการณ์เดียวกัน โดยที่ผู้เสียหายเหล่านั้น ไม่ต้องเข้ามาเป็นคู่ความด้วยแต่อย่างใด นอกจากนี้ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มของต่างประเทศพบว่ารูปแบบและหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแบบกลุ่มมีความแตกต่างกันระหว่างประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) กับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) แต่มีลักษณะและสาระสำคัญที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ เป็นการดำเนินคดีแทนบุคคลอื่นซึ่งต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิภายใต้ข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันและสิทธิหรือข้อเรียกร้องนั้นต้องอาศัยข้อกำหนดอย่างเดียวกัน โดยที่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลเดียวกัน ข้อเท็จจริงเกิดจากการกระทำเดียวกันมีประเด็นข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน⁴

ในชั้นที่มีการร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. นั้น ปรากฏว่ามีแนวคิดเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มอยู่ในมาตรา 19 ของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวที่เสนอโดยสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2550⁵ อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยในมาตรา 19 นั้นกำหนดให้ผู้บริโภคหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนผู้บริโภค ซึ่งเป็นโจทก์อาจยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมคำฟ้องเพื่อขอดำเนินคดีแบบกลุ่มแทนสมาชิกกลุ่มที่มีได้เป็นโจทก์ก็ได้ แต่ในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ตัดร่างมาตรา 19 ออกไป โดยให้เหตุผลว่าเมื่อร่างกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่มของประเทศไทยประกาศใช้แล้ว ก็สามารถบังคับกับคดีผู้บริโภคได้เช่นเดียวกัน จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องออกกฎหมายซ้ำซ้อนกัน นอกจากนี้ ยังสามารถออกข้อกำหนดประธานศาลฎีกามาบังคับไปก่อนที่จะมีกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้แทนจากสำนักงานศาลยุติธรรมได้ทักท้วงกรณีดังกล่าวว่า ร่างกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจมีความล่าช้าในการประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมาย และในคดีผู้บริโภคมีลักษณะที่แตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป ซึ่งอาจจะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ต่างหาก ประกอบกับการออกข้อกำหนดประธานศาลฎีกาเพื่อให้สามารถดำเนินการไปได้

⁴ จาก การดำเนินคดีแทนบุคคลอื่น (เอกสารอัดสำเนา) (น. 2-3). โดย วรรณชัย บุญบำรุง และเรวดี ขวัญทองชัย. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

⁵ ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ค่วนที่สุด ที่ นร 0503/5360 ลงวันที่ 11 เมษายน 2550 ถึง เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.

จะต้องระมัดระวังไม่ให้ขัดหรือแย้งกับร่างกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่มีลักษณะพิเศษ
 ดังนั้น การกำหนดรายละเอียดของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยออกเป็นข้อกำหนดประธานศาลฎีกา
 จึงไม่น่าจะเหมาะสม⁶ สำหรับการยกร่างกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น ได้มีการเสนอ
 แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยเพิ่มหมวด 4 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม ในลักษณะ 2
 วิธีการพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2549 อนุมัติตาม
 มติคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 7 (ฝ่ายกฎหมาย) ที่เห็นควรอนุมัติ
 หลักการของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ...)
 พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ ต่อมา
 คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2555⁷ ที่สำนักงาน
 คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ

ผู้ที่มีสิทธิฟ้องคดีผู้บริโภค โทคนอกเหนือ ไปจากตัวผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายแล้ว
 มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้กำหนดให้ในกรณีที่คณะกรรมการ
 เห็นสมควรเข้าดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคหรือกรณีที่ได้รับคำร้องขอจาก
 ผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิ และการดำเนินคดีนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม
 คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานอัยการหรือข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง
 ผู้บริโภคเป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค โดยมีหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการ
 ละเมิดสิทธิของผู้บริโภคได้ โดยมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ยังให้อำนาจแก่สมาคม
 ที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคหรือต่อต้านการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมทางการค้า
 ที่คณะกรรมการรับรองตามมาตรา 40 มีสิทธิในการฟ้องคดีแพ่ง คดีอาญา หรือดำเนินกระบวนการ
 พิเคราะห์ใด ๆ ในคดีเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคได้ และให้มีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายแทนสมาชิกของ
 สมาคมได้ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า
 ที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับผู้มีสิทธิฟ้องคดีไว้ในแนวทางเดียวกัน คือ
 ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคม และมูลนิธิซึ่งกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรอง
 ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้บริโภคได้ โดยให้
 นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องและดำเนินคดีแทนตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับ โดยอนุโลม

⁶ รายงานการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ครั้งที่ 4/2550 วันพุธที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2550
 ณ ห้องประชุมสมภพ โทตระกิตย์ ชั้น 4 หน้า 6-9.

⁷ ตามหนังสือเลขที่การคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0503/33989 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2555 ถึงเลขที่การคณะกรรมการ
 กฤษฎีกา เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

นอกจากนี้ มาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร พ.ศ. 2551 วางหลักให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสมาคมที่คณะกรรมการผู้บริโภครับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีผู้บริโภครแทนผู้บริโภคได้ โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องและการดำเนินคดีแทนตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลมในกรณีที่สมาคมเป็นผู้ฟ้องคดีและมีการเรียกค่าเสียหาย ให้เรียกค่าเสียหายแทนได้เฉพาะแต่ผู้บริโภคที่เป็นสมาชิกของสมาคมนั้น ในขณะที่ยื่นฟ้องเท่านั้น และการถอนฟ้องหรือการประนีประนอมยอมความต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องมาแสดงต่อศาล และในกรณีขอถอนฟ้องศาลจะมีคำสั่งได้ต่อเมื่อเห็นว่าการถอนฟ้องนั้นไม่เป็นผลเสียต่อการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม ในการฟ้องคดีต่อศาลโดยผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคย่อมมีผลผูกพันเฉพาะผู้บริโภคที่เป็นคู่ความหรือผู้บริโภคที่เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการฟ้องคดีแทน รวมถึงกรณีที่มีการรวมพิจารณา การร้องสอด และการขอเข้าเป็นคู่ความร่วม ในขณะที่ยังอาจมีผู้บริโภคอื่นที่ได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันแต่ไม่ได้ฟ้องคดีเข้ามาในคราวเดียวกันอีก แม้ว่ามาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร พ.ศ. 2551 ได้จะบัญญัติถึงกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วในคดีก่อน ต่อมามีการฟ้องผู้ประกอบการรายเดียวกันอีกโดยอาศัยข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันและศาลในคดีก่อนได้วินิจฉัยไว้แล้ว ศาลในคดีหลังอาจมีคำสั่งให้ถือว่าข้อเท็จจริงนั้นยุติตามคดีก่อน โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐาน เว้นแต่ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงในคดีก่อนไม่เพียงพอต่อการวินิจฉัย หรือเพื่อให้โอกาสคู่ความที่เสียเปรียบต่อผู้คดีศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองหรืออนุญาตให้คู่ความนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมได้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติคู่ความฝ่ายที่เสียเปรียบย่อมต้องต่อสู้ในทุกคดี และอาจเกิดปัญหาคำพิพากษาของแต่ละศาลขัดหรือแย้งกันเนื่องจากการพิสูจน์พยานหลักฐานมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ คำพิพากษายังคงผูกพันเฉพาะบุคคลที่เป็นผู้เสียหายในคดีเท่านั้น ส่วนบุคคลภายนอกคดีที่ได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงเดียวกันยังคงต้องฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่ง โดยศาลอาจใช้มาตรา 30 มีคำสั่งให้ถือว่าข้อเท็จจริงนั้นเป็นที่ยุติเช่นเดียวกับคดีก่อนได้ ซึ่งอาจส่งผลถึงความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคในคดีหลังที่อาจต้องผูกพันตามข้อเท็จจริงในคดีก่อนทั้งที่ตนมิได้เป็นคู่ความในคดีก่อน ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันจึงยังคงต้องฟ้องแยกเป็นรายคดีเช่นเดิมหรือใช้ช่องทางอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น การขอรวมคดี การร้องสอด การเข้าเป็นคู่ความร่วม ดังนั้น การนำแนวคิดการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action)

มาใช้เพื่อเยียวยาผู้เสียหายในคดีผู้บริโภคจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันในการที่จะได้รับการพิจารณาคดีไปในคราวเดียวกัน

จากปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงเห็นสมควรศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้เยียวยาผู้เสียหายในคดีผู้บริโภค ศึกษากรณีผู้มีสิทธิฟ้องคดี ได้แก่ ผู้บริโภค คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรอง และมูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรอง ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคที่ประกอบด้วย พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมที่จะให้ผู้มีสิทธิฟ้องคดีดังกล่าวเป็นผู้ฟ้องคดีแบบกลุ่มได้ด้วย ซึ่งจะ เป็นช่องทางที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรม ประหยัดค่าใช้จ่าย ตลอดจนเป็นการลดจำนวนคดีผู้บริโภคที่เกิดจากข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ลดโอกาสที่จะเกิดผลแห่งคำพิพากษาที่ขัดหรือแย้งกัน อันจะเป็นการช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภค

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักกฎหมายที่ผู้เสียหายใช้ฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค และแนวคิดในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action)
2. เพื่อศึกษาหลักการและแนวคิดการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) และระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) และผู้มีสิทธิฟ้องคดีผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการให้สิทธิฟ้องคดีแบบกลุ่ม (Class Action) แก่ผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการให้สิทธิฟ้องคดีแบบกลุ่มแก่ผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค โดยการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) เป็นแนวทางในการดำเนินคดีที่จะช่วยเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับเสียหายหลายรายจากข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันได้ดีกว่าแนวทางที่ผู้เสียหายร่วมกันฟ้องคดีเช่นในคดีแพ่งทั่วไป เนื่องจากผู้เสียหายที่ฟ้องคดีแบบกลุ่มจะทำหน้าที่แทนสมาชิกกลุ่มผู้เสียหายทั้งหมดเพื่อดำเนินคดีไปในคราวเดียวกัน โดยที่ผู้เสียหายเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องเข้ามาเป็นคู่ความ ซึ่งผลของคำพิพากษาจะผูกพันสมาชิกกลุ่มทั้งหมด ดังนั้น หากนำหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) มาบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อเป็นแนวทางในการเยียวยาผู้เสียหายในคดีผู้บริโภค โดยกำหนดให้ผู้มีสิทธิฟ้องคดีผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้แก่ ผู้บริโภค คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมที่ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรอง และมูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรอง ให้มีสิทธิเป็นผู้แทนกลุ่มและร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ น่าจะมีความเหมาะสมในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้จำกัดขอบเขตเฉพาะเรื่องการนำแนวทางการคดีแบบกลุ่ม (Class Action) มาใช้เยียวยาผู้บริโภคในคดีผู้บริโภค ศึกษากรณีผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค โดยทำศึกษาแนวคิดการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ...) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม) เพื่อพิจารณาแนวทางที่เหมาะสมในการให้สิทธิฟ้องคดีแบบกลุ่มแก่ผู้มีสิทธิฟ้องคดีในคดีผู้บริโภค

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบมาตรฐานทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ของต่างประเทศ และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคของไทยจากข้อมูลทางด้านเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 รวมถึง

เอกสารอื่น ๆ ของประเทศไทยและต่างประเทศ Rule 23 ของ Federal Rule of Civil Procedure ของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนของกรดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวคิดและหลักกฎหมายที่ผู้เสียหายใช้ฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค และแนวคิดในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action)

2. ทำให้ทราบหลักการและแนวคิดการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) และระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) และผู้มีสิทธิฟ้องคดีผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแบบกลุ่ม)

3. ทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ในการให้สิทธิฟ้องคดีแบบกลุ่ม (Class Action) แก่ผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

4. ทำให้ทราบแนวทางที่เหมาะสมในการให้สิทธิฟ้องคดีแบบกลุ่มแก่ผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค โดยการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551